

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave

BLU-BACH15

Prædefinert informasjon

Startdato:	29-12-2017 09:00	Termin:	2017 HØST
Slutdato:	12-01-2018 14:00	Bedømmelsesform:	Norsk 6-trinsskala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave	ECTS:	15
SIS-kode:	203 BLU-BACH15 1 BOPPG 2017 HØST		
Intern bedømmer:	Jørgen Nerland		

Deltager

Navn:	Ragna Kristin Skålevik
Kandidatnr.:	23
HVL-id:	134309@hvl.no

Information fra deltager

Tittel *:	Risikofyllt lek i barnehagen	Tru- og loverklæring *:	Ja
Tal på ord *:	13718		
Namn på rettleiar *:	Jørgen Nerland		

Eg godkjenner avtalen om publisering av bacheloroppgåva mi *

Ja

BACHELOROPPGAVE

Risikofylt lek i barnehagen

Risky play in the kindergarten

Kandidatnummer: 23

Navn på bachelorprogrammet: BLU-BACH15

Avdeling/Institutt/program:

Barnehagelærerutdanningen, Stord

Veileder: Jørgen Nerland.

Innleveringsdato: 12.01.2018 Kl: 14:00

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

**Risikofylltek i barnehagen.
Bacheloroppgave høsten 2017.
Barnehagelærer 3 år.**

Foto: Privat

«Hvordan kan man i barnehagen unngå at den voksnes subjektive risikovurdering skal påvirke barnas mulighet til risikolek?»

Bekreftelse

Jeg gir med dette samtykke til at Bacheloroppgaven min kan publiseres på internett gjennom biblioteket sitt elektroniske system (Bibsys) – merket med mitt navn.

Publisering er aktuelt for oppgaver med karakteren A eller B, samt unntaksvis for oppgaver der veileder/sensor måtte mene at tema/innhold er såpass spesielt at oppgaven bør offentliggjøres selv om ikke karakterkravet oppfylles.

Publisering – JA:

Publisering – NEI:

Tittel på oppgaven:

Navn: Kandidat nr: År/Termin:

_____ 23 2017/ Høst

Kull: 2018

Dato: 12.01.2018. Signatur:

Forord

Før jeg startet på barnehagelærerutdanningen hadde jeg aldri arbeidet i en barnehage, men jeg hadde selv et barn på syv år da jeg startet utdanningen. En dag jeg skulle hente ham i barnehagen var alle barna ute å lekte. Jeg fant ham ikke i barnehagens uteområde så jeg henvendte meg til en av de ansatte. De kunne fortelle meg at han var å klatret i noen av trærne. Tanken om å lette etter ham over bakkenivå hadde ikke slått meg engang. Jeg ble overrasket og skyndet meg bort. Når jeg så ham ba jeg ham klatre ned og jeg klarte ikke selv se på mens han klatret ned.

Jeg har alltid vert redd for høyder og høy fart som jeg selv ikke kan kontrollere og dette er noe jeg har tatt med meg i danningen av mitt barn. Fordi jeg er redd høyder og høy fart har jeg vært det som noen vil kalle «hønemor» og ikke latt han klatre i høye trær eller sykle i høy fart. Jeg forstår nå etter å ha lest mye om risikofylt lek, dens fordeler og ikke minst fått den kunnskapen jeg har gjennom utdanningsløpet mitt at det var viktig for han å få de mulighetene og erfaringene. Jeg sier meg prisgitt barnehagen han gikk i som gav han de mulighetene som jeg kanskje ikke gav ham da. Det er min egen subjektive risiko for høyde og fart som har gjort at jeg har ønsket å forske på dette og se nærmere på om det er flere som har slike frykter i barnehagen og hvordan dette arbeides med for at det skal ikke skal påvirke barnas mulighet for risikolek.

Jeg vil gjerne få takke min veileder Jørgen Nerland for god veiledning gjennom bacheloroppgaven og pedagogene som deltok i min forskning.

Sammendrag

Denne bacheloroppgaven innen barnehagelærerutdanningen gir 15 studiepoeng. Jeg har valgt å forske på den risikofylte leken i barnehagen. Problemstillingen min er: *«Hvordan kan man i barnehagen unngå at den voksnes subjektive risikovurdering skal påvirke barnas mulighet til risikolek?»*

Gjennom min forskning har jeg ønsket å se på om det er ulike strategier i barnehagene som brukes for å unngå at den subjektive risikoen påvirker barnas mulighet til risikolek og om det i det er et behov for slike strategier og om det er fokus på strategier i forbindelse med risikolek. Jeg har brukt en kvalitativ metode i mitt forskningsarbeid for å få svar på min problemstilling og har brukt intervju av to pedagoger fra to ulike barnehager for å samle inn datamateriell. Teoridelen er knyttet opp til lek, hvordan de voksne kan delta i leken, viktigheten av de voksne sin deltakelse, teori om risikolekens nytteverdi for barns utvikling og litt statistikk fra ulykker og skader som har hendt i barnehager. Jeg har delt resultat og drøftingsdelen opp i tre underkapitler der jeg presenterer dataene fra intervjuene og deretter drøfter de opp mot teorien. Gjennom drøftingen har jeg kommet frem til at det er for lite fokus på risikolek i barnehagen, det er mange ulike holdninger til risikolek og det samtales lite om dette i barnehagene. Det arbeides lite med at den voksne sin subjektive risiko ikke skal påvirke barnas muligheter for risiko i barnehagen da det er for lite fokus på risikoleken.

Summary

This Bachelor's thesis in kindergarten teacher education gives 15 credits. I have chosen to research the risky play in kindergarten. My main question was: "How can you in the kindergarten avoid the adult's subjective risk assessment to affect children's risk-play?"

Here I have wanted to look at whether there are different strategies in kindergartens that are used to avoid the subjective risk affecting the children's opportunity and whether there is at all a need or focus on it. I have used a qualitative method in my research work to answer my question and have used interview to collect data. I have interviewed two educators from two different kindergartens. The theory is linked to play, how adults can participate in the play and

the importance of it, the theory of the risk value of childhood development and some statistics from accidents and injuries that have occurred in kindergartens. The results and discussion section I have divided into three sub-chapters where I present the data from the interviews and discuss this with the theory. Throughout the discussion, I have found that there is little focus on risk-play in kindergarten, there are many different attitudes to risk-play, and there is little talk about this in the kindergartens. That the adult's subjective risk should not affect the children's risk opportunities in kindergartens is not something the kindergartens seems to have focus on.

Innhold

BACHELOROPPGAVE	1
.....	2
<u>Bekreftelse</u>	3
<u>Forord</u>	4
Sammendrag.....	5
<u>Summary</u>	5
1.0 Innledning.....	8
2.0 Teori	8
2.1	Lek 10
2.2 Risikofylt lek	11
2.3 Risikofylt lek sin betydning for barns utvikling	13
2.4 Subjektiv og objektiv risiko.....	15
2.5 Hendelser og ulykker i norske barnehager.. ..	17
2.6 Restriksjoner til risikofylt lek i barnehager.	19
2.7 Voksne som deltakende i leken	21
3.0 Metode.....	22
3.1 Fenomenologisk tilnærming	22
3.2 Kvalitativt intervju.....	23
3.3 Intervjuguide.....	23
3.4 Utvalg	24
3.5 Etikk	24
3.6 Gjennomføring	25
3.7 Validitet, reliabilitet og feilkilder.	25
3.8 Analyse og tolking av data	27
4.0 Presentasjon og drøfting av resultat	28
4.1. Risikolek.....	28
4.2 Holdninger til risikolek.....	29
4.3 Arbeid med risikolek i barnehagen.....	34
4.4 Oppsummering	39
5.0 Avslutning og Konklusjon.....	39
6.0 Litteraturliste	42
Vedlegg	44
Vedlegg 1: Forespørsel om deltagelse i bacheloroppgave	44
Vedlegg 2: Intervjuguide	45

1.0 Innledning

Risikolek kan sette mange følelser i sving hos den som deltar i leken og hos den som observerer leken. Frykt og spenning er ofte to ord som går igjen i risikoleken, men hvem er det som kjenner på frykt og hvem er det som kjenner på spenningen? Jeg kan kjenne på frykten for at et barn skal slå seg når det klatrer høyt opp i treet mens barnet opplever det som spennende og utfordrende. Når jeg kjenner på den frykten kan det være lett for meg å si til barnet at nå har du klatret høyt nok. Denne frykten kan bunne i at jeg selv er redd for å klatre opp dersom barnet ikke skulle komme seg ned igjen eller en frykt for hva som skal skje dersom barnet faller ned. Men hvordan påvirkes barnets risikolek dersom min frykt skal ligge til grunn for hvor høyt barnet skal klatre?

Er man i barnehagen i dag bevisst risikolekens fordeler for barns utvikling, læring og ikke minst mestring? Og arbeider man med at den enkelte voksnes subjektive risiko ikke skal påvirke barnas muligheter for risikolek? I følge Sandseter trenger barn å få teste sine egne grenser og stadig mestre nye oppgaver (Sandseter, 2014, s. 16). Jeg vil trekke frem det som Sandseter sier om egne grenser fordi det er barnets sine grenser som skal testes og ikke den voksnes. Dette er det viktig å være bevisst, fordi det er slik barnet opplever mestring og vi må sørge for å ikke begrense de mulighetene barnet har for mestring.

Til mitt forskningsarbeid har jeg valgt problemstillingen: *«Hvordan kan man i barnehagen unngå at den voksnes subjektive risikovurdering skal påvirke barnas mulighet til risikolek?»*. Og i denne oppgaven ønsker jeg å sette fokus på risikolekens fordeler for barns utvikling og hvordan voksne kan påvirke barns mulighet for risiko lek.

2.0 Teori

Kunnskapsdepartementet er barnehagens øverste myndighet og kommunene er de lokale barnehagemyndighetene. Kommunene skal drive tilsyn med at barnehagene driver etter kunnskapsdepartementets regelverk. Når det kommer til barnehagens innhold og oppgaver er det flere ulike lover og regler som barnehagen må følge. Barnehageloven inneholder

barnehagens lover og regelverk og i denne loven står det blant annet hva som skal være barnehagens formål og innhold.

I barnehageloven §2 Barnehagens innhold står det: Barnehagen skal gi barn muligheter for lek, livsutfoldelse og meningsfylte opplevelser og aktiviteter (Barnehageloven, 2005).

At det står i barnehageloven at barnehager skal gi barn mulighet for lek sier noe om hvor viktig den er for barns oppvekst og viser at man kan ikke velge bort leken og da heller ikke risikolek som har mange fordeler og betydning for barns utvikling. Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver er også noe alle som arbeider i barnehagen må forholde seg til og den gir styrer, pedagogiske ledere og det øvrige personalet en forpliktende ramme for planlegging, gjennomføring og vurdering av barnehagens virksomhet. I Rammeplanen for barnehager 2017 står det at barnehagens samfunnsmandat er:

«I samarbeid og forståelse med hjemmet, å ivareta barnas behov for omsorg og lek og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 7).

Videre i Rammeplanen for barnehager 2017 står det: «leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og lekens egenverdi skal anerkjennes. Barnehagen skal bidra til at alle barn kan oppleve glede, humor, spenning og engasjement gjennom lek – alene og sammen med andre» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 20).

Det står mye om lek i den nye rammeplanen for barnehager som kom i 2017 og det viser hvor viktig leken er for barns læring og utvikling og hvor viktig det er at de som arbeider i barnehagen har kunnskap om leken, de ulike former for lek som til dømes risikoleken og kan tilrettelegge for og støtte opp under allsidig lek. I den nye rammeplanen står det hva personalet skal innenfor de ulike fagområdene og innenfor kropp, bevegelse, mat og helse står det blant annet at: «personalet skal være aktive og tilstedeværende, støtte og utfordre barna til variert kroppslig lek og anerkjenne barnets mestring» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 49).

Ved å være aktiv og tilstedeværende ved barnas lek vil en samtidig kunne se blant annet risikolekens fordeler og mestringspotensialet som ligger i leken.

2.1 Lek

Det kan være vanskelig å definere hva lek er og Wolf sier: «Lek er et stort, mangfoldig og komplekst fenomen. Lek som fenomen er universelt, men lekens ulike former og innhold er kulturelt betinget» (Wolf, 2014, s. 14). Videre sier hun at forskere tilnærmer seg leken på ulike vis ut i fra deres ulike kulturelle ståsteder. Ved en fenomenologisk tilnærming til lek blir fokuset rettet mot opplevelsesaspektet ved leken og leken oppfattes som en opplevelsesform og livsform. Når barn leker gjør de det uten en bevisst tanke eller målrettet intensjon om at de skal lære noe. For barn er leken en måte å være på, å leve på og en del av deres livsform.

Wolf sier at det at barn ikke leker for å lære betyr ikke at det ikke skjer læring.

Læringsprosesser skjer ofte samtidig som barna leker og derfor kan vi også forstå leken som en læringsform (Wolf, 2014). Jeg vil påstå at risikoleken er en form for lek som for voksne som ikke har tilstrekkelig kunnskap om leken kan se ut som den bare inneholder fare, men som Wolf (2014) sier så er leken vanskelig å definere og leken som fenomen er universelt.

Her kommer begrepene egenverdi og instrumentell verdi inn. At leken har en instrumentell verdi handler om at den er et nyttig middel til å realisere noe annet, altså at leken gir et læringsutbytte, mens egenverdi handler om at barnas lek blir sett på som et gode i seg selv. Noen vurderer leken som verdifull ut i fra dens egenverdi og noen vurderer den som verdifull ut i fra en instrumentell verdi (Sundsdal & Øksnes, 2017, s. 54-55). I følge Gopnik (sitert i Sundsdal & Øksnes, 2017, s. 60) leker ikke barn fordi de ønsker å utvikle alle evnene og funksjonene sine, men at utviklingen av de kan være en bieffekt.

I følge Lillemyr er leken en aktivitet der barnet kan utfordre seg selv og tilegne seg nye kompetanser (sitert i Sørensen, 2017, s. 93). Lekesituasjonen er fleksibel og uten faste løsninger og dette gir barnet gode muligheter til prøve seg selv og slik lærer barnet seg selv å kjenne, utvikler tillit til egne evner og opplever mestringsfølelse og det å være en kompetent

person. Barn tilegner seg nye ferdigheter gjennom opplevelser og erfaringer med kjente og nye aktiviteter (Sørensen, 2017, s. 93).

Wolf sier: «Hvordan vi betrakter og forstår sammenhenger mellom barns lek og læring får betydning for hvordan vi tolker og handler overfor barnas lekende samspill og læringsprosesser» (Wolf, 2014, s. 21). Videre sier hun at leken kan ha mange ulike former og kan komme til syne på ulike måter, den kan oppdages i utforskende, konsentrerte og sanselige væremåter hos barn og den kan komme til uttrykk i kroppslige og sosiale former hos barn (Wolf, 2014, s. 34). Her igjen vil jeg trekke frem det at personalet i barnehagen må ha kunnskap om risikolek for å forstå hva barna gjør i leken og at den kommer frem i ulike former. Det som er risikolek for et barn er kanskje ikke risikolek for et annet barn fordi det handler mye om barnets erfaring og kompetanser. Å klatre opp i klatrestivet for et barn som har gjort det mange ganger og har god kontroll er kanskje ikke risikolek for det barnet, men for et barn som gjør det for første gang og ikke har vært så høyt før vil barnet nok oppleve at det er en risiko og det kan komme til syne i barnets uttrykk, fysisk eller at barnet sier det. Så i leken er det viktig å være tilstede og observere barna for å få fatt i lekens ulike uttrykksformer.

2.2 Risikofylt lek

I følge Sandseter (Sandseter, 2014, s. 14) er den overordnede definisjonen av risikofylt lek: lek som er spennende og utfordrende og som involverer usikkerhet og en risiko for fysisk skade. Forskning har funnet ut at denne typen lek som oftest foregår utendørs og i barnas frilek (Sandseter, 2010a). Sandseter har i sin doktoravhandling kategorisert risikofylt lek i seks kategorier: (1) Lek med stor høyde- her er det fare for skade ved fall ved for eksempel klatring eller balansering i høyde, (2) lek med stor fart- her er det fare for å treffe noe eller andre med ukontrollert fart og tempo ved for eksempel sykling og aking, (3) lek med farlige redskaper – redskaper som kan medføre skade som for eksempel kniv eller sag, (4) lek nær farlige elementer- det er fare for å falle i eller inn i noe som for eksempel vann eller bål, (5) lek som innebærer kamp- det er fare for at barna kan skade hverandre ved for eksempel bryting, (6) lek der barna kan forsvinne/gå seg bort- dette er når barna er uten oppsyn og man kanskje ikke har gjerder (Sandseter, 2010b).

Sandseter (2013, s. 54) har gjennom sin forskning funnet ut at det som synes å være tiltrekkende ved de spennings og risikofylte formene for lek er opplevelsene av å være på kniveggen mellom det som er spennende og artig, versus det å kjenne frykten og angsten for at noe skal gå galt. «Det å strekke seg litt lenger og å prøve på noe man trodde man ikke turte» (Sandseter, 2013, s.54). Risikolek handler ofte om aktiviteter som barna ikke har prøvd før og hvor barna føler at de balanserer på en grense av å ha kontroll og som ofte er på grunn av stor høyde eller fart (Stephenson sitert i Sandseter 2014, s. 15).

Det ser ut som at risikotaking er en naturlig del av barnas lek og at barn søker og deltar hele tiden i utfordrende og risikofylte former for fysisk lek, selv om og i noen tilfeller fordi det innebærer frykt, spenning og en reel fare for å skade seg (Aldis, Smith & Stephenson, sitert i Sandseter, 2010b, s.103). Barn utforsker hele tiden og når barn klatrer i trær og sykler er det bare lek for dem, men det er lek som innebærer en form for risiko for at barna kan skade seg.

Sandseter (2010a) sier: «I et vestlig velferdssamfunn som Norge er trygghet, sikkerhet og komfort for alle individer verdier som står sterkt, og som det brukes mye ressurser for å ivareta» (Sandseter, 2010a, s. 163). Videre sier hun at samtidig som vi streber etter å gjøre vår barns oppvekst så trygg og komfortabel som mulig så glemmes det kanskje at det å få nærme seg det usikre og spennende også er viktige element for en optimal stimulering og utvikling hos barn (Sandseter, 2010a, s. 163).

I doktoravhandlingen sin har Sandseter (2010b) funnet ut at kategoriene 1, 2 og 5 for risikolek ble sett på som spennende og risikofylte av både barna og personalet mens kategori tre og fire ble oppfattet som risikofylte kun av personalet og ikke av barna. I kategori seks, lek der barna kan forsvinne, var det kun barna som opplevde leken som risikofylt og det kan se ut til å være fordi barna i denne leken føler at de er forlatt til seg selv mens personalet observerer de og har tilsyn og kontroll. Undersøkelsen har vist at personalet og barna oppfatter risikoene i noen av kategoriene ulikt og Sandseter sier: «Sometimes these risks genuinely exist in an objective sense, and sometimes they are just perceived by the child or the staff involved» (Sandseter,

2010b, s. 90). Hun sier videre at uansett bidrar de til en spennende erfaring for barnet (Sandseter, 2010b).

Som Sandseter (2010b) sier oppfatter personalet og barna risikoen i noen av de ulike kategoriene for risikolek ulikt og jeg mener dette er viktig å ta med seg dettevidere da det er personalet som legger til rette for hva barna får muligheten til i barnehagen. Breivik (2001) sier at samfunnet er i en sterk endring og at en viktig endring er at barnas lek nå foregår i mye større grad innendørs enn ute. Siden barna nå er mye mer vant til å være innendørs føler ikke barna den samme naturlige tilhørigheten til uterommet som gjør at de kan skape meningsfulle aktiviteter ute. Dette hevder han at fører til at det blir et økende press på at de voksne skal tilrettelegge utendørsaktiviteter for barn. Et annet utviklingstrekk er at når barna først er ute er barna på mye mer preparerte og bearbejdede utearealer. Breivik sier: «Stadig mer av barnas aktivitet blir styrt og kontrollert, dirigert og programmert av voksne» (Breivik, 2001, s. 14). Han mener dette er et annet sentralt utviklingstrekk ved barns oppvekst, leken blir mindre egenstyrt og barnas aktivitetsnivå halveres når leken er voksenstyrt. Dette kom frem i en undersøkelse gjort ved Norsk senter for barneforskning i Trondheim. Breivik sier videre at det at barnas oppvekst er mer voksenstyrt er også knyttet til barnehagene, fordi nå går flere barn i barnehagen enn tidligere og barna er nå under tilsyn av andre voksne enn sine foreldre. En konsekvens av dette er at barna får mindre muligheter til å leke fritt, til å ta ansvar på egen hånd og å utsette seg for usikkerhet, farer og ulike typer risiko (Breivik, 2001, s. 16). Barnehagene er underlagt mange sikkerhetsforskrifter som styrer aktivitetene og Breivik sier: «I tillegg har de som arbeider i barnehagene ansvar for andres barn. Det betyr at de på en helt annen måte må være forsiktige med hva barna får lov til å gjøre. De kan ikke risikere at andres barn skader seg mens de selv har ansvaret» (Breivik, 2001, s. 16). Jeg vil påpeke at samtidig som at man skal sørge for at barna er trygge og man ønsker at barna ikke skal skade seg så skal man som ansatt i barnehagen arbeide etter rammeplanen for barnehager og med utgangspunkt i den så kan man ikke velge bort en form for lek, som da risikolek der det er fare for at barn kan skade seg.

2.3 Risikofylt lek sin betydning for barns utvikling

I følge Sandseter (2014) driver barn med risikofylt lek først og fremst fordi det gir dem positive opplevelser, men samtidig er det mange ubevisste positive effekter av at barn driver

med den risikofylte leken. Fra et instrumentelt perspektiv trenger barn å få teste egne grenser og stadig mestre nye oppgaver og det er slik de utvikler seg til individer som står rustet til å mestre det samfunnet de lever i, både her og nå og for fremtiden (Sandseter, 2014, s. 16).

Aldis (sitert i Sandseter, 2014 s. 20) hevder at lek har en viktig funksjon ved at den setter barn i stand til å mestre risikoer som de vil møte når de blir voksne. Ved å ikke tillate risikolek i barnehagen vil jeg påstå at man frarøver barna muligheter til testing av egne grenser og mestring av oppgaver.

Det er viktig for barns motoriske utvikling og oppøvelsen av en stadig bedre motorisk kontroll at barn er fysiske og søker motoriske og fysiske utfordringer i leken. Når barn får utfolde seg i kroppslig utfordrende aktiviteter som å hoppe ned fra høyder og skli i høy fart får barna øvd opp og utviklet motoriske ferdigheter og fysiske egenskaper som muskelstyrke, utholdenhet og et sterkt skjelett (Byers & Walker, Humphreys & Smith, Pellegrini & Smith, sitert i Sandseter, 2014, s. 17). Gjennom risikofylt lek leker barn seg til kroppsbevissthet, en sterkere kropp og bedre kontroll over dens muligheter og begrensninger, og de blir bedre i stand til å bruke den hensiktsmessig (Sandseter, 2014, s. 17).

Sandseter sier: «Barn som driver med risikofylt lek, vil også dra nytte av å verdifull erfaring i sosiale ferdigheter, og dergjennom få en positiv og god sosial kompetanse» (Sandseter, 2014, s. 18). Videre sier hun at i risikolek samarbeider barna hele tiden om å løse oppgaver som er vanskelige og de fordeler ansvar og hvordan det skal gjøres for at de skal nå målet. Her lærer barna viktige prinsipper for samarbeid og fellesskap (Sandseter, 2014, s. 18).

Breivik (2001) har i boken sin skrevet om forskeren Robert Fagen sin teori om at når barn leker får barn svar på spørsmålet: «hva kan jeg gjøre?». Teorien sier at hjernen bygger modeller om hva som går an og hva som ikke går uten å skade seg når barnet leker, hopper ned fra steiner, ruller på bakken og klatrer i trær. Gjennom at barna prøver ut disse tingene lærer de å skille ulike ting fra hverandre og de danner seg et bilde av verden og dens kompleksitet. Breivik sier videre at dersom denne teorien er riktig må det få konsekvenser og det er at de ulike programvarene som vi utvikler i barneårene vil vi trenge til de programmene vi skal bruke resten av livet. Han sier også noe om begrepet «toughening» som i nyere

forskning har vist at barn som utsettes for dette i barneårene blir bedre til å mestre stress og motgang senere i livet. Barn som har lært å kjenne på følelser og opplevelser av ubehag og motgang utvikler en kapasitet til å takle prøvelser på en bedre måte enn barn som hele tiden blir beskyttet (Brevik, 2001, s. 55).

Brevik (2001) skriver i boken sin om en strømning i pedagogisk tenkning som er særlig knyttet til Kierkegaard og den såkalte eksistensfilosofien. Den slo igjennom for fullt i det 20. århundret og den bygger på diskontinuitet. «Det er øyeblikket, den unike situasjonen, som står i fokus, og man tenker seg at den som lærer gjennomgår dramatiske endringer og faser hvor det ikke nødvendigvis er en klar sammenheng» sier Gunnar Brevik (2001, s. 131). Brevik sier at i visse situasjoner der vi er stilt overfor visse utfordringer er det større sjanser for at vi skal få kontakt med våre dypeste ønsker. Han sier at det er forskjell på angst og frykt. (Brevik, 2001). Angst gir oss et forhold til døden og det at vi skal dø er ifølge Heidegger (sitert i Brevik, s. 132) det som gir menneskelivet helhet og en slags enhet. Brevik sier at angsten er utydelig og utflytende (Brevik, 2001). Heidegger sier: «det er i situasjoner der man føler angst at man har mulighet til å komme i kontakt med de dypeste prioriteringene» (sitert i Brevik, 2001, s. 132). Slike situasjoner vil jeg si vil være situasjoner der barnet opplever angst, at barnet kan dø dersom det går galt. Dette er nok situasjoner der barnet klatrer og opplever høyden så stor at det kan bli fatalt om det faller ned, eller sykler i stor hastighet der det er fare for sammenstøt.

2.4 Subjektiv og objektiv risiko

I barnehagen vil personalets holdninger og toleranse for risiko og hvordan de forholder seg til risikofylt lek i det praktiske ha stor betydning» sier Sandseter (Sandseter, 2013, s. 60). De voksne sine oppfatninger av hva som er farlig kan sette begrensninger for barna i lek og på bakgrunn av dette er det viktig at barnehageansatte tenker gjennom hva som skal avgjøre hvor langt barn får gå i sin utforskende og risikofylte aktivitet. Er det ens egne bekymringer og redsler som avgjør det eller er det barnas behov og egne akseptable grenser for risiko som skal være avgjørende (Sandseter, 2013, s. 60-61).

For barn i barnehagealder er det ikke bare deres egen oppfatning av risikoen i en situasjon som vil være avgjørende for hvor stor risiko de søker i leken, men også den voksnes oppfatning vil påvirke hvor stor risiko de får anledning til å søke (Sandseter, 2010a, s. 172).

Sandseter (2010b) sier i sin doktoravhandling at personalet vil være påvirket av lover og reguleringer som barnehagen er underlagt, men også sin egen tilbøyelighet til å ta risiko og deres egen oppfatning av fare. Hvordan personalet i barnehagen responderer og reagerer til barna som deltar i risikolek vil fungere som et filter for hvilke aktiviteter barna får gjennomføre (Sandseter, 2010b). Personalet i barnehagen er underlagt barnehageloven og må forholde seg til rammeplanen og jeg vil påpeke at dette er viktig å ha med seg i aktiviteter med barn der man kan oppleve at ens egen oppfatning av risiko går ut over barnas muligheter. Det er viktig å huske på at de lover og reguleringen barnehagen er underlagt ikke bare gir begrensninger for arbeidet i barnehagen men de ser også noe om hva man skal gjøre i barnehagen, leken er en viktig del av dette og da også risikoleken.

Breivik (siteret i Osnes, Skaug & Kaarby, 2015, s. 156) sier at en kan skille mellom subjektiv og objektiv risiko. Subjektiv risiko er den risikoen og spenningen som en selv føler og opplever i situasjonen, uavhengig om det foreligger en reel fare eller situasjon. Et barn som klatrer og som har god motorisk kontroll vil oppleve at risikoen for å skade seg er mindre enn for et barn som klatrer som har dårligere motorisk kontroll. Den subjektive risikoen er nært knyttet til ens egne erfaringer og tro på egne kompetanser. Objektiv risiko er den faren som oppstår når det er en reel mulighet for at man kan skade seg, uavhengig av ens erfaringsbakgrunn. Dersom et barn gjentatte ganger søker den samme situasjonen vil barnets subjektive opplevelse av risiko nærme seg den objektive. Barn som søker slike situasjoner vil få en mer realistisk oppfatning av risikomomentet enn de barna som ikke søker slike situasjoner (Osnes et al., 2015, s. 157).

Barn og voksne kan ha ulike oppfatninger av risikoen i en leksituasjon fordi barnet kan føle at det har kontroll mens den voksne oppfatter situasjonen som farlig. Dette kan føre til utfordringer i barnehager fordi personalet kan begrense barna ut i fra egne kompetanser og erfaringer og ikke ut ifra det enkelte barnets motoriske kompetanse (Osnes et al., 2015). Det

er viktig å huske på at subjektiv risiko også gjelder voksne og for at voksne skal få sin subjektive risiko nærmere den objektive må de også få en realistisk oppfatning av risikomomentene på samme måte som barna. Ved at den subjektive risikoen ligger nær ens erfaringer og tro på egen kompetanse vil det være viktig å se barnets erfaring og kompetanser og ikke handle ut i fra ens egne.

Når det dreier seg om subjektiv og objektiv risiko er det viktig å ta frem begrepet risikopersepsjon. Marit Boyesen (2003) sier at risikopersepsjon er et begrep som har sitt utgangspunkt i faget kognitiv psykologi. Risikopersepsjon dreier seg om hvordan mennesker oppfatter og vurderer risiko. Videre sier hun: «Det har vist seg å være en sammenheng mellom opplevd risiko og hvordan mennesker forholder seg til risiko» (Boyesen, 2003, s. 4). Det er individuelle forhold og kjennetegn ved den kulturen som man er en del av som styrer hva som oppfattes som risiko og hvor risikofyllt man opplever ulike forhold. Risikopersepsjonen eller risikoopplevelsen antas å påvirke atferd og kan føre til menneskelig feilhandling eller svikt (Boyesen, 2003). Når jeg trekker dette ned til risikolek tolker jeg det som at menneskelige feilhandlinger her kan være at man hindrer barna i risikolek fordi en kjenner på en subjektiv risiko og det foreligger gjerne ikke en reel risiko for at barna kan skade seg.

2.5 Hendelser og ulykker i norske barnehager..

I Norge er det Forskriften om sikkerhet ved lekeplussutstyr (1996) som inneholder de formelle sikkerhetsforskriftene og sikkerhetslovgivningene som har blitt formelt innført for å sikre lekemiljøer for barn. Denne forskriften må barnehagene forholde seg til i utarbeidingen av sine områder. I forskriften om sikkerhet ved lekeplussutstyr (1996) står det:

§1. Formål. Denne forskrift har til formål å forebygge at lekeplussutstyr medfører helseskade for brukere eller tredjepart når utstyret brukes til de formål det er beregnet for eller slik det kan forventes at barn bruker det.

I kartleggingen av hendelser og ulykker som medfører skade på barn i norske barnehager utført av Sandseter, Sando, Pareliussen og Egset i 2012 ser de at det er en stor variasjon i antallet skader som rapporteres. De ser bort i fra variasjonene i datamaterialet og konkluderer med at i prosjektet er det få skader i norske barnehager med tanke på hvor mange barn det er som oppholder seg i barnehagen store deler av hverdagen sin. I kartleggingen har de satt skadene inn i 4 ulike skadekategorier (Sandseter, Sando, Pareliussen & Egset, 2013, s. 33-34):

- Grad 1 - Enkel behandling/førstehjelp av barnehageansatte på stedet eller oppsøkt lege/tannlege for sjekk, men ikke nødvendig med videre oppfølging/behandling
- Grad 2 - Små kutt, liten brannskade, lette forfrysninger, lette forgiftninger, forstuinger og mindre brudd i fingre, tær, armer, ben, og tannskader som krever enkel førstehjelp/behandling av lege/tannlege
- 3 - Brannskade 2.og 3.grad, hjernerystelse, besvimelse, store kutt, større brudd i lange knokler (armer og ben), knuste fingre/tær som krever mer omfattende førstehjelp/behandling og oppfølging av lege/tannlege
- Grad 4 - Alvorlige skader, som alvorlige hodeskader, indre blødninger, kvelninger, alvorlige forgiftninger etc. med usikker utgang og død (Sandseter et al., 2013, s. 33-34).

Men når de ser alle skadekategoriene under ett så viser resultatene at det forekommer 0,1 skade per barn i norske barnehager per år (Sandseter et al., 2013). I dataene di samlet inn var det 11 947 skader totalt i alle alvorlighetsgrader og hvor 9605 av disse var alvorlighetsgrad 1. 2031 av skadene var alvorlighetsgrad 2, så totalt sett var 11 698 av skadene grad 1 eller 2. I denne undersøkelsen var det ikke 100 % dekning av alle barnehager og derfor må de gå ut i fra tallene fra undersøkelsen beregne ut hvor mange skader dette blir på landsbasis. Ut ifra de resultatene er det omtrent 28 300 barn som blir utsatt for hendelser som fører til skader i løpet av et barnehageår og bare et fåtall av de er alvorlige.

I undersøkelsen ser de at det skjer signifikant flere små- og mindre alvorlige skader (grad 1 og 2) i små barnehager enn i mellomstore og store barnehager, men når de gjelder skadeomfanget

i de mer alvorlige skadene (grad 3 og 4) er det ikke noen forskjeller mellom små, mellomstore eller store barnehager. Gjennom analysen har de funnet ut at det er statistisk signifikant flere skader som skjer ute enn inne, omtrent 60 % av skadene i alvorlighetsgrad 3 skjer ute i barnehagen. Det er fallulykker som står for størstedelen (83,2%) av skadene i alvorlighetsgrad, mens sammenstøt står for omtrent 9% av skadene. Fallulykkene er alt i fra fall fra trær og lekestativer til fall inne, helt ned til 30 cm høyde og dette er en indikasjon på at en del av de ulykkene er hendelige uhell som vil være vanskelig for barnehagen å unngå når man skal la barn få leke og utfolde seg (Sandseter et al., 2013, s. 73).

Videre har de spurt styrere i barnehagen om de opplever at det økende fokuset på sikkerhet for barn, spesielt knyttet til lek og aktivitet har påvirket praksisen i barnehagen og hva barn får lov til i lek og aktivitet. Resultatene viste at mindre enn 10 % av styrerne mente at det ikke hadde påvirket dem i særlig grad og 63% altså de fleste oppga at det påvirket aktiviteten i barnehagen i nokså stor eller stor grad (Sandseter, et al., 2013, s. 75). Styrerne utdypet at det førte til en begrensning av barnas mulighet til å søke utfordringer og spenning i lek og å utfolde seg motorisk og fysisk, særlig ved uteaktivitet og tur (Sandseter et al., 2013, s. 76).

En av konklusjonen de har kommet frem til er at det økende sikkerhetsfokuset er med stormskritt på vei inn i norske barnehager og ting som før var en selvfølgelig aktivitet i norske barnehager, som klatring, nå blir vurdert til å være en fare for barns sikkerhet og blir begynt å forbys. Resultatene viser at styrerne opplever at sikkerheten i barnehagen i stor grad er ivarett og at i deres barnehage er ikke ulykker og skader et problem (Sandseter et al., s. 76).

2.6 Restriksjoner til risikofylt lek i barnehager.

Rasmussen (sitert i Sandseter, 2010a, s. 172) mener at ansatte i barnehagen er restriktive i å tillate barn lek som involverer risiko og er av den oppfatningen at gjennom den økende institusjonaliseringen av barndommen har det oppstått en idealisering av leken i barnehager. Samtidig sier han at det er forskjeller fra institusjon til institusjon. Rasmussen hevder at pedagoger og forskere gjennom flere år har gitt den kaotiske, bråkete og risikofylte leken en lav status (sitert i Sandseter, 2010, s. 172).

Sandseter sier: «Nyere data fra forskning på risikofylt lek viser imidlertid et litt annet bilde» (Sandseter, 2014, s. 172). Hun viser til en større spørreundersøkelse som ble utført blant ansatte i barnehager der det kommer frem at de ansatte generelt er positive til spennings- og risikofylt lek, og at de sjelden griper inn i eller begrenser denne typen lek. De ansatte sier at deres positive holdning til risikofylt lek er at den er en viktig og utviklende form for lek der barna tilegner seg bedre motorisk kontroll og lærer seg hva som er farlig. Resultatene fra undersøkelsene viser samtidig at ikke alle de ansatte i barnehagen unisont er positive, men som jobber i barnehager har en mer positiv holdning til spenning og risikofylt lek og de tillater mer av den typen lek blant barna (Sandseter, sitert i Sandseter 2010a, s. 172).

Sandseter og Sando gav i 2016 ut en artikkel «We dont allow children to climb trees» hvor de har utført en studie der problemstillingen var: «How a focus on Safety Affects Norwegian Children`s Play in early-childhood education and care settings». I denne studien har de kommet frem til at det er vanlig med mye restriksjoner og grenser til barns risikofylte lek og aktiviteter i barnehagen. Sandseter og Sando sier: «The pressure to make children`s safety the main focus of play activities seems to be growing in Norwegian ECEC settings» (Sandseter & Sando, 2016, s. 192). De sier at dette kommer blant annet av at barnehagene føler et press fra fokuset på sikkerhet i barnehagene som fører til restriksjoner for barns forskjellige typer lek. I studien kom det frem at noen barnehager har totalt forbud på klatring, spesielt i trær, og at det er den aktiviteten som blir sett på som en aktivitet som har den største risikoen for at barn kan bli skadet. Resultatene viste også at det er restriksjoner ut i fra situasjonene eller ut i fra lekemiljøet. Dømer på det er: ansatte som overvåker leken, høyden de kan klatre og kvaliteten på underlaget på lekeplassen. Studien viser at ansatte i barnehagen nå i senere tid bekymrer seg mer over barns klatring og leking som involverer høyde enn tidligere studier har vist. Sandseter og Sando sier videre: «The results in this study also show that many ECEC settings modify or change their outdoor play environment to prevent children from taking risks in their play» (Sandseter & Sando, 2016, s.193). Dette gjøres ved at de fjerner lekeapparater og naturlige elementær som trær som kan innebære en form for risiko. Studien indikerer at en fare for at barna skal skade seg er hoved bekymringen og årsaken til alle restriksjonene for den risikofylte leken (Sandseter & Sando, 2016).

2.7 Voksne som deltakende i leken

Øhman sier: «Lek er et komplekst fenomen, og det kan være vanskelig å vite hvilken rolle man som lærer bør gå inn i når det gjelder barns lek» (Øhman, 2012, s. 239). Videre sier hun at det er viktig at man utvikler et rikt og variert repertoar av svar på barns leker ut i fra de behov og interesser som kommer til uttrykk i hver enkelt lekesituasjon (Øhman, 2012, s. 239). Øhman sier at det er mange måter den voksne kan delta i barns lek på og det kan variere fra aktiv innblanding til nærobservasjon av barnas lek. Den voksne kan tilrettelegge for lek med material eller miljø og hun kan komme med forslag som utvikler eller fordyper leken. Øhman hevder at noen mener at leken skal være urørt av voksne og at barna skal få leke i fred, men påpeker at det allikevel ikke betyr at man skal være en passiv betrakter fordi det kan få negative konsekvenser. Øhman (2012) sier videre at observasjon av barnas lek er et nøkkelverktøy fordi den kan åpne øynene slik at man ser barnas kompetanse og øke respekten for barn som lærende individer samtidig som det kan gi informasjon om blant annet barnets utvikling, interesser og hvor mye barnet tåler i lek (Øhman, 2012). Når det kommer til risikoleken er dette med observasjon av leken noe jeg vil fremheve. Når den voksne observerer barna i risikolek kan en få informasjon om barnets oppfatning av risiko, hvilke kompetanser har barnet i til dømes klatring og man kan se på en utvikling over tid.

Øhman (2012) sier videre at en altfor passiv tilnærming til leken er ikke bra fordi den voksne bli mer enn sikkerhetsvakt som formaner, irettesetter og bryter inn ved konflikter enn å gi den støtten barna trenger for å utvikle seg (Øhman, 2012, s. 240). I risikofylt lek er det veldig lett for å innta den sikkerhetsvakt rollen dersom man selv ikke føler man har kontroll. Den kontrollen kan man oppleve at man mister dersom en ikke har kunnskap om barnets kompetanser eller tidligere erfaringer.

I Gibsons teori om affordance (sitert i Sandseter, 2010b, s. 34) sier han at det fysiske miljøet som vi lever i tilbyr ulike handlinger og væremåter. Miljøet sin affordance inkluderer hva det inviterer oss til å gjøre og konseptet affordance inkluderer både miljøet og personene. Barnas utemiljø byr på ulike typer av lek og at barn oppfatter funksjonen til miljøet som en invitasjon til ulike aktiviteter. Han sier personer tilbyr også på affordance ved inspirerende og/eller begrensende atferd (sitert i Sandseter, 2010b, s. 34). Kyttâ sier at leken ofte skjer under den

voksnes tilsyn og at den voksne kan sette grenser for hva barna får lov å gjøre og hvor de kan gå (sitert i Sandseter, 2010b, s. 35). Gibson sier at også den voksne byr på noe med sin væremåte ovenfor barnets lek og Kyttå sier at den voksne setter grenser for barnas muligheter så her vil jeg igjen påpeke viktigheten av at personalet i barnehagen har kunnskap om risikolek og dens fordeler og er klar over at deres atferd kan påvirke barnets muligheter.

Ut i fra Gibsons teori og fra Kyttå sine argumenter sier Sandseter i sin doktorgrad: «Adults are helping to ensure children`s safety when playing, and at the same time they represent the most important constraints on children`s opportunity to experience risks and challenges» (Sandseter, 2010b, s. 35). Som jeg har sagt tidligere så er det i arbeid med barn særdeles viktig å være klar over sitt ansvar og rolle ovenfor barna og være bevisst sin påvirkning ovenfor barnas mulighet for risikolek fordi som Sandseter sier så representerer de voksne den viktigste begrensningen for barnas risikolek.

3.0 Metode

Til min bacheloroppgave har jeg valgt å bruke kvalitativ metode fordi jeg ønsker å gå i dybden i noen barnehager, og for å få mer utdypende svar. Jeg vil bruke kvalitative intervjuer fordi en slik metode gir meg mulighet til å få mer utfyllende og detaljerte svar enn ved en kvantitativ metode (Christoffersen & Johannessen, 2012). Gjennom å bruke kvalitativt intervju får den som blir intervjuet større frihet til å uttrykke seg enn ved et strukturert spørreskjema. Fordi jeg gjør en kvalitativ forskning der jeg ikke i forkant har laget meg noen holdninger, men ut fra intervjuene vil se på hva som kommer frem har jeg brukt en metode som Postholm og Jacobsen (2016, s. 40) sier kalles induktiv metode.

3.1 Fenomenologisk tilnærming

Innenfor kvalitativ metode eksisterer det ulike tilnærminger og ut i fra min problemstilling er det relevant å bruke en fenomenologisk tilnærming. Fenomenologi er en kvalitativ forskningsdesign. Christoffersen og Johannesen sier: «Kort fortalt er fenomenologisk filosofi læren om «det som viser seg», det vil si tingene eller begivenhetene slik de «viser seg» eller «framstår» for oss, slik de umiddelbart oppfattes av sansene» (Christoffersen & Jacobsen, 2012, s. 99). Ved å bruke en fenomenologisk tilnærming utforsker og beskriver man mennesker og deres erfaringer med og forståelse av et fenomen (Christoffersen & Jacobsen,

2012, s. 99). Christoffersen og Jacobsen trekker frem ordet mening som et nøkkelord fordi de hevder at forskeren bestreber seg på å forstå meningen med et fenomen sett gjennom en gruppe menneskers øyne (Christoffersen & Jacobsen, 2012, s. 99).

3.2 Kvalitativt intervju

Christoffersen og Johannesen (2012) sier at i et strukturert intervju har man på forhånd fastlagt temaet, spørsmålene og rekkefølge på spørsmålene forut for intervjuet og spørsmålene er stort sett åpne. Jeg ønsker å bruke denne metoden for at alle jeg skal intervjuer får de samme spørsmålene. Det er også en fordel ved et strukturert intervju at det går fortene enn åpne intervjuer og det er også noe som ligger til grunn i valget da jeg vet at man i barnehagen ikke har mye tid til overs. Christoffersen og Johannesen sier videre at strukturerte intervju kan gjøre analysearbeidet enklere og mindre tidkrevende fordi forskeren kan analysere intervjuene spørsmål for spørsmål for så å sammenlikne hva de ulike intervjuobjektene svarte på det samme spørsmålet (Christoffersen & Johannesen, 2012). Spørsmålene har ikke svaralternativ og jeg velger å ha de åpne slik at intervjuobjektene kan utdype mer dersom de ønsker og jeg får muligheten til å gå i dybden på noen av svarene de gir.

3.3 Intervjuguide

I følge Christoffersen og Johannesen (2012) må en intervjuguide inneholde en innledning, faktaspørsmål, introduksjonsspørsmål, overgangsspørsmål, nøkkelspørsmål, kompliserte og sensitive spørsmål og en avslutning. Kjernen i intervjuguiden ligger i nøkkelspørsmålene og det er her jeg vil få den informasjonen som jeg ønsker ut fra undersøkelsen problemstilling og formål (Christoffersen & Johannesen, 2012, s.81). Min problemstilling dreier seg om de voksnes sin subjektive risikovurdering og hvordan det arbeides for å unngå at den påvirker barns mulighet for risikolek og da må jeg i utformingen av intervjuguiden sørge for at spørsmålene jeg utformer gir meg informasjon til å kunne svare på problemstillingen og da må jeg utforme gode spørsmål som kan gi meg svar på det.

3.4 Utvalg

De jeg skal intervjuer har blitt valgt ut ved strategisk utvelgelse. Jeg har måttet tenke over hvilken målgruppe som må delta for at jeg skal få de nødvendige dataene. Jeg har brukt kriteriebasert metode som Christoffersen og Johannessen (2012) beskriver som en metode der man rekrutterer informanter ut i fra noe kriterier. Mine kriterier var (1) de er pedagoger og (2) de har kunnskap om temaet. Jeg velger å intervjuer pedagoger fordi de har gjerne mer kunnskap om temaene jeg ønsker å snakke om og de har en forståelse av de faglige begrepene. Jeg ønsker å intervjuer minimum to pedagoger fra to ulike barnehager og bruker mitt eksisterende sosiale nettverk til rekrutteringen. I følge Christoffersen og Johannesen (2012, s.53.) kan dette være nyttig for å få grunnleggende informasjon og legge til rette for å entre felten. Jeg har i forkant av bacheloroppgaven hatt samtale med begge pedagogene om risikolek og sikret meg at de har kunnskap om temaet og at de ønsker å stille til intervju.

3.5 Etikk

Christoffersen og Johannesen (2012, s.41) sier at når man forsker har man et etisk ansvar. Den som blir intervjuet har rett til selvbestemmelse og autonomi; den som blir spurt om å delta, den som deltar, og den som tidligere har deltatt i en undersøkelse, skal kunne bestemme over sin deltakelse. Intervjuobjektene må gi frivillig samtykke til å delta. Jeg har i forkant gitt mine intervjuobjekter et samtykkeskjema hvor jeg informerer om det jeg skal intervjuer, at jeg ønsker å ta opp intervjuet på en lydopptaker og om at alt vil bli anonymisert. Når oppgaven er ferdig skrevet vil intervjuet bli sletter fra lydopptakeren. Intervjuobjektet skal på hvilket som helst tidspunkt kunne trekke seg uten å måtte begrunne hvorfor. Samtidig har man et etisk ansvar for at den informasjonen som er samlet inn gjennom intervjuene kun skal brukes til det formålet de var samlet inn for og kan ikke brukes i andre sammenhenger (Christoffersen & Johannesen, 2012). De jeg har intervjuet vil få mine notater fra intervjuet når jeg har renskrevet det slik at de kan godkjenne det jeg bruker i oppgaven.

3.6 Gjennomføring

I forkant av intervjuet sendte jeg intervjuguiden jeg hadde utformet slik at de fikk tid til å tenke gjennom dem og forberede seg. Jeg sendte samtidig ut en forespørsel om deltagelse i bacheloroppgaven (Vedlegg 1) til intervjuobjektene. Intervjuguiden min bestod av 16 spørsmål (Vedlegg 2). I forespørselen informerte jeg om min problemstilling og hva som var temaet for intervjuet. Jeg satte opp mulige datoer og tidspunkt for intervjuene og deltakerne bestemte hva som passet for de og begge intervjuene ble gjennomført den samme uken.

Det ene intervjuet ble gjennomført på dagtid i barnehagen. Da møtte jeg opp i personalinngangen og intervjuet ble gjennomført på et kontor. Der slapp vi avbrytelser og vi kunne lukke døren. Det andre intervjuet ble gjennomført hjemme hos deltakeren da det var det som passet best for henne. Det gikk helt fint og det ble ingen forstyrrelser. Begge intervjuene ble tatt opp med lydopptaker og dette var intervjuobjektene informert om på forhånd og samtidig informerte jeg om at det var kun jeg som skulle lytte til opptaket og transkribere og når det var gjort ville opptaket bli slettet. Dette var greit for begge deltakerne. Det var satt av en time til intervjuet og gjennom intervjuene tok vi oss god tid og vi brukte den tiden som deltakeren ønsket og hadde behov for. Det ene intervjuet tok lengre tid enn det andre og der fikk jeg også mer utfyllende svar. Den andre deltakeren gav korte og presise svar selv om hun ikke brukte like lang tid som den andre.

Jeg har valgt å gi intervjuobjektene fiktiv koding i oppgaven ved å bruke P1 og P2. P står for pedagog.

3.7 Validitet, reliabilitet og feilkilder.

Christoffersen og Johannesen (2012) sier at hvor pålitelig forskningen er, er et grunnleggende spørsmål i all forskning og på forskningsspråket betegnes dette som reliabilitet. Reliabilitet er knyttet til nøyaktigheten av undersøkelsens data; hvilke data brukes, måten dataene samles inn på og hvordan de bearbeides. Det beste hadde nok vært å ta en test- retest reliabilitet hvor man utfører den samme undersøkelsen på den samme gruppen på to forskjellige tidspunkter og dersom resultatene blir det samme er det et tegn på høy reliabilitet. Men dette har jeg i

denne oppgaven dessverre ikke tid og mulighet til. En annen fremgangsmåte er at flere forskere undersøker det samme fenomenet og dersom flere forskere kommer frem til det samme resultatet tyder det på høy reliabilitet og dette betegnes som interreliabilitet. Det er forskere som har forsket innenfor det samme temaet som jeg har forsket på, risikofylt lek, og jeg kan sammenligne mine resultater med de for å sørge for at mine data er pålitelige (Christoffersen og Johannesen, 2012, s. 23). Jeg har ikke funnet noen forskere som har forsket på den problemstillingen som jeg har så jeg vil ikke kunne finne noe helt konkret om hva andre forskere har funnet ut om hvordan det arbeides med at de voksnes subjektive risiko ikke skal påvirke barnas muligheter for risikolek men i de andre forskningene ligger står det noe om hvordan de voksne forholder seg til risikoleken som kan gi en pekepinn. Reliabilitet i forhold til kvalitativ forskning er vanskelig fordi min forskning kan ikke generaliseres.

Et sentralt spørsmål i forskning er hvor godt, eller relevant, data representerer fenomenet og i forskningslitteraturen brukes begrepet validitet. I følge Christoffersen og Johannesen (2012) dreier begrepsvaliditet seg om relasjonene mellom det generelle fenomenet som skal undersøkes, og de konkrete dataene. Her må man stille seg spørsmål om dataene er valide representasjoner av det generelle fenomenet (Christoffersen & Johannesen, 2012, s. 24). Løkken & Søbstad (2011, s. 139) sier at når det kommer til validitet må spørsmålet være om undersøkelsen måler det den var tilsiktet å måle. For å forsikre at min forskning er valid har jeg validert mine funn og resultater i etterkant og de jeg har intervjuet har fått mine notater til å gå gjennom og bekrefte at det stemmer.

Postholm og Jacobsen (2016, s. 126) sier «Læreren bør reflektere åpent om svakheter og styrker knyttet til den måten informasjon er samlet inn og behandlet på.» Videre sier Postholm og Jacobsen at for å finne ut hvor god kvalitet det er på arbeidet er det nødvendig at man reflekterer over hvor gyldig funnene og resultatene er og om man har dekning i data for de tolkningene og generaliseringen som man gjør. Samtidig må man reflektere over hvor pålitelig funnene og resultatene er og om det er åpenbare feil og mangler knyttet til datainnsamlingen (Postholm & Jacobsen, 2016, s. 126).

Mulige feilkilder i min oppgave kan være plasseringen for intervjuene. P2 ble intervjuet på kontoret i barnehagens og P1 ble intervjuet hjemme hos seg selv. P1 ga meg mye kortere svar enn det jeg fikk av P2 og dette kan være fordi hun var alene hjemme med et barn og hadde

kanskje derfor ikke så godt tid til intervjuet. P2 kan ha hatt dårlig tid eller vært ufokusert da intervjuet foregikk på arbeidsplassen der det var mulighet for at hun måtte gå tilbake på avdelingen av ulike årsaker. Tidspunktet jeg hadde intervjuene på kan også være en mulig feilkilde da P1 ble intervjuet på kvelden og P2 midt på dagen. P1 kan ha vært sliten og det kan være årsaken til de korte svarene.

3.8 Analyse og tolking av data

I følge Christoffersen og Johannessen (2012) taler ikke kvalitative data for seg selv, de må tolkes. I kvalitative studier glir analyse og tolkning over i hverandre, men tankemessig kan de skilles (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 94). Videre sier de at «å analysere betyr å dele noe opp i biter eller elementer. Det forskeren undersøker, betraktes som sammensatt av enkelte bestanddeler, og målet er å avdekke et budskap eller en mening, å finne et mønster i datamaterialet (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 94).

Jeg har analysert og tolket mine data ut fra den fenomenologiske tradisjonen. «Som kvalitativ design betyr en fenomenologisk tilnærming å utforske og beskrive mennesker og deres erfaringer med og forståelse av et fenomen» (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 99).

I analyse og tolkingen av dataen måtte jeg først gjøre om dataen til tekster da jeg brukte taleopptak ved intervjuene. Først leste jeg gjennom hele materialet for å få et helhetsinntrykk av datamaterialet. Deretter klassifiserte jeg spørsmålene og svarene i ulike kategorier for å få en oversikt over de temaene jeg ser på som viktigst også analyserte jeg datamaterialet. Christoffersen og Johannesen (2012, s. 105) sier at «Analysearbeidet består i å identifisere mønstre, sammenhenger og prosesser som kan fortsettes og gi en beskrivelse på et høyere abstraksjonsnivå». Når jeg har analysert teksten ser jeg den opp mot eksisterende forskning og teorier.

4.0 Presentasjon og drøfting av resultat

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere resultatene fra mine intervju samtidig som jeg drøfter resultatene. I mine intervju (vedlegg 2) hadde jeg 16 spørsmål til pedagogene og jeg referer til intervjuobjektene som P1 og P2.

4.1. Risikolek

Her vil jeg se på svarene til intervjuobjektene om deres tanker rundt risikolek og dens fordeler. I spørsmålet om hva de legger i ordet risikolek og fordeler med risikolek var det ene svaret kort og presist mens det andre var mer utdypende. P1 sier: «Det er lek der barna leker og utforsker og der det er en mulighet for skader». Både P1 og P2 tenker at risikolek er lek som innebærer en mulighet for skader, men P2 trekker frem den voksnes rolle i risikoleken og sier: «Vi voksne vurderer den type lek som barna er i som at den har en viss risiko i seg for fare i en eller annen grad»

På spørsmålet om fordeler ved risikoleken sier P1: «Ja det er klart barna lærer mye i risikolek. De får utfolde seg kroppslig og lære seg motorikk. Det er mange fordeler med risikolek», mens P2 sier: «Mye, jeg tror barna får kjenne veldig mye mestring i risikolek og spenning. I Kombinasjonen mellom mestring og spenning hos barn ligger det mye læringsutbytte i». P2 følger dette opp med en praksisfortelling fra en skogstur med 5 åringer der det ble lagt til rette for klatring i et klatretau i et bratt terreng. Hun sier at det var ikke alle barna som klarte det første gangen, men de gjentok aktiviteten flere ganger over flere turer og til slutt klarte de som hadde måtte arbeide mye det også. P2 sier «Den mestringen som lå der, er helt ubeskrivelig».

P1 og P2 sine tanker om hva som ligger i ordet risikolek er tilnærmet lik Sandseter sin definisjon av risikofylt lek som handler om at det er lek som er spennende og utfordrende og som involverer usikkerhet og en risiko for fysisk skade (Sandseter, 2014, s. 14). P2 trekker frem dette med spenning som Sandseter (2013, s. 54) i sin forskning fant ut at opplevelsen av det å være på kniveggen mellom det som er spennende og artig, versus det å kjenne frykten og angsten for at noe skal gå galt er det som er tiltrekkende med risikolek. I rammeplanen for barnehager 2017 står det at barnehagen skal bidra til at alle barn kan oppleve glede, humor, spenning og engasjement gjennom lek – alene og sammen med andre (Utdanningsdirektorater

2017, s. 20). At begrepet spenning står i rammeplanen viser at den er noe barnehagen skal legge til rette for og som skal planlegges, gjennomføres og vurderes.

Pedagogene trekker frem ulike fordeler med risikoleken, men begge ser mange fordeler med leken og mener at det er mye læring i denne type lek. Risikolek har mange fordeler og Aldis (sitert i Sandseter, 2014, s. 20) hevder at lek har en viktig funksjon ved at den setter barn i stand til å mestre risikoer som de vil møte når de blir voksne. I følge Lillemyr er leken en aktivitet der barnet kan utfordre seg selv og tilegne seg nye kompetanser (Sitert i Sørensen, 2017, s. 93). Breivik (2001) har skrevet om forskeren Robert Fagen sin teori om at når barn leker får barn svar på spørsmålet, hva kan jeg gjøre. Teorien sier at hjernen bygger modeller om hva som går an og ikke uten å skade seg når barnet leker, klatrer osv. (Breivik, 2001). P2 sier «Dersom du ikke kan leke sloss med et barn fordi du blir stanset hver gang, når skal du lære deg å sette grenser da, for egen kropp og når du blir sint». Dette sies i forbindelse med et annet spørsmål men det sier noe om hva som ligger i risikoleken og dens fordeler, det å lære å kunne sette grenser for seg selv og som P2 mener er en positiv fordel fra risikoleken.

Sandseter (2014) sier at gjennom risikofylt lek leker barna seg til kroppsbevissthet, en sterkere kropp og bedre kontroll over dens muligheter og begrensninger og de blir i bedre stand til å bruke den hensiktsmessig (Sandseter, 2014, s. 17). Motorikk som en fordel med risikoleken er det bare P1 som nevner direkte men jeg tolker det som at det motoriske ligger inne i praksisfortellingen til P2 i spørsmålet om fordeler med risikolek.

4.2 Holdninger til risikolek

Her vil jeg se på intervjuobjektene sine svar angående holdninger til risikoleken og hva de tror ligger bak de eventuelle ulike holdningene.

På spørsmålet om pedagogens egne holdninger til risikolek sier P1: «Det er greit at barna skal få lov å klatre og slikt, men de er skummelt og de får lov til en viss grad, det blir vurdert etter alderen». P2 sier: «For det første synes jeg at risikolek er veldig basert på alder og dersom du tenker barnehage må du for alt i verden tenke på alderen til barna når du vurderer risikolek». P2 sier at hun har tenkt mange ganger for seg selv over hva som er greit og hva som ikke er greit. P2 har laget seg noen holdninger til lek som innebærer kamp der de sammen med

barnegruppen har laget regler for leken. Hun sier videre: Fordi at de hadde energi, det er min holdning at jeg ser at av og til må barna få utløp for energien også». Ved kampelek sier hun at det er viktig å være tett på som voksen og ha klare regler. P2 sier hun er fan av en holdning der man på en måte tillater litt, men har det i rammer for å kvalitetssikre at det ikke blir vondt for noen. P2 sier at hun vurderer ikke nødvendigvis alt likt på alle barn, det er forskjeller og hun ser barnet i forhold til risikoleken. P2 sier: «Vi må finne ut hvor høyt kan egentlig en 2 åring klatre, og da går det også på motoriske ferdigheter». P2 sier senere at hun tenker at fordi det er vi voksne som setter begrensninger fratar vi barn retten til å ha lyst til noe dersom vi setter begrensninger på at det er ingen trær her som det er lov å klatre i eller at de ikke får gå på fotballbanen uten en voksen. Ved lek med stor fart trekker begge frem sykling og her er det like meninger om at det skal de få lov til. P1 sier: «Hadde barna hatt hjelm hadde det vært lettere å latt de prøve seg mer».

Begge pedagogene sier at det er viktig å være observant. P1 gjentar at en må være observant flere ganger når vi snakker om de ulike formene for risikolek og P2 sier: «Vi voksne må følge med. Jeg mener at så lenge du følger med så er det ikke så mye som er risiko for barna» Videre sier hun at dersom en ikke kan følge med 100% hele tiden må man legge til rette for at det ikke er en risiko.

Når det kommer til holdninger til risikolek blant personalet sier P1: «Ja. Med oss som har 2 åringene som er høyt og lavt så ser jeg forskjeller på de som må ha barna ned, mens noen lar de utfolde seg. Det kommer til syne i handlingene deres». P2 sier at i deres barnehage har de måttet diskutere blant personalet hva de skal tillate og ikke. Hun trekker frem en fortelling fra et tidligere år da de hadde en guttegjeng blant de eldste som var veldig herjete og voldsomme. Da måtte de gå inn å se på hva som er herjing og hva som er lekeslåssing. Her kom det ulike holdninger til syne. P2 forteller videre at de har hatt en mannlige student inne i barnehagen tidligere som hadde lek som var litt i grenseland. Han ble verdsatt i barnehagen og da så hun at personalet godtar veldig mye men at det ikke betyr at de selv vil gjøre det. P2 sier: «Her ligger det også en forskjell, hva tillater du at andre gjør, men hva gjør du selv». P2 forteller at det er noen ansatte som er redd for å ta barnegruppen sin med på tur, de gjør det, men de kjenner en frykt for at noe skal skje. Hun sier videre at våre holdninger skal ikke bremse barna, men hun tror at i forbindelse med risikolek så skjer det mye.

P2 sier at en persons holdninger til risikolek nok kan være mye basert på hvilken dag du har og hva du tåler. P2 sier: «Jeg tror frykten styrer oss, og jeg har kjent på den frykten selv. Jeg tror frykten er basert på dine egne preferanser for oppvekst, hva har du i ryggsekken din». P1 sier hun tror at det som ligger bak de ulike holdningene til risikolek kan være egenfrykt og frykt for at barna kan skade seg. P1 sier: «Noen tåler å ta risikoen med å la de klatre og la de prøve og se om det går». P2 sier hun tror at mange er redd for et ansvar som går for langt og da blir de redd. Hun sier videre: «Jeg tror frykt og redsel stopper risikolek i barnehager veldig ofte, altså personalets redsel».

På spørsmålet om pedagogene har ulike holdninger til risikolek i barnehagens uteområde kontra utenfor barnehagens uteområde sier P2: «Ja det har jeg. Det er fordi hver gang vi er utenfor barnehagens område så tenker jeg veldig på at da er det ikke nødvendigvis de kjente rammene». P1 sier: «Vi har ikke så mye utfordrende uteområde i barnehagen. Lite klatremuligheter og høydemuligheter så det blir en forskjell». I barnehagens uteområde ser hun ikke den samme risikoen som når de er på tur og barna begynner å klatre, men hun har ikke ulike holdninger til risikoleken i barnehagens uteområde kontra utenfor. P2 sier at da hun tidligere hadde 4-5 års gruppen lagde de en regel sammen med barna da de gikk tur, og den var at barna alltid skulle se en voksen. Hun sier videre at for hennes egen holdning til sikkerheten til barna trenger hun å øve seg for å kunne tøye grensene på tur.

P1 sier at hun tror de ulike holdningene til risikolek ligger mer i personen enn hvilken utdanning man har og hun sier: «Jeg har assistenter som gjerne vil la de klatre og jeg har hatt assistenter som helst vil ha de ned». P2 sier omtrent det samme og gjentar at hun tror det ligger veldig mye preferanser inn i våre holdninger. P2 sier også at veldig mye er nok personlige holdninger, hva du er øvd til og interessene dine som voksen. P2 forteller om en nyansatt som har gått friluftslinjen på barnehagelærerutdanningen og sier hun merker på holdningene til den nyansatte at hun har arbeidet med dette med risiko og natur, men de har også en annen nyutdannet som har gått tilnærmet samme utdanningsløp men som i motsetning blir veldig fort redd.

Sandseter (2008) fant gjennom forskning ut at de ansatte generelt er positive til spennings og risikofylt lek og de sier at deres positive holdninger til risikolek er at den er en viktig og er utviklende form for lek der barna lærer seg bedre motorisk kontroll og lærer seg hva som er farlig (Sandseter, sitert i Sandseter, 2010a, s. 172). Begge pedagogene ser fordelene med risikoleken og sier begge at de lar barna drive med de ulike formene for risikolek i barnehagen. Både P1 og P2 har positive holdninger til risikolek og dens ulike former, men begge trekker frem at ved risikolek er det viktig å være tett på som voksen og være observant. Ved risikolek der barna kan gå seg bort tolker jeg det som at begge pedagogene opplever den som den leken med størst risiko. P2 sier: «Der er min personlige holdning at jeg er veldig redd for å miste et barn i skogen, så gjemmelek i skogen kjenner jeg at jeg har hatt litt problemer med, men inne i barnehagen er det ikke noe problem». P1 sier: «Barna får ikke gå seg bort uten mitt tilsyn. På tur må de være innenfor et område».

Sandseter (2010a) sier at hvor stor risiko barn i barnehagen får anledning til å søke blir påvirket av den voksnes oppfatning av risikoen i en situasjon og ikke bare barnets egen oppfatning (Sandseter, 2010b, s. 172). Er det ens egne bekymringer og redsler som avgjør det eller er det barnas behov og egne akseptable grenser for risiko (Sandseter, 2013, s. 61). Begge pedagogene ser ut til å ha reflektert over sine holdninger og hva som ligger bak de ulike holdningene og P1 sier hun synes det er skummelt at barna klatrer men at de får lov. Dette viser jo til at en setter barnas behov og barnas egen grensesetting foran sine egne bekymringer og redsler. Breivik (2001) sier at de som arbeider i barnehagene har ansvar for andre sine barn som betyr at de på en helt annen måte må være forsiktige med hva barna får lov til å gjøre og de kan ikke risikere at barn skader seg mens de selv har ansvaret (Breivik, 2001, s. 16). Jeg tolker det slik at pedagogene er veldig bevisst sitt ansvar ovenfor barna de har ansvar for, men at de samtidig ser fordelene med risikolek og legger derfor til rette for den i trygge omgivelser.

Gibsons (sitert i Sandseter, 2010b, s. 33) teori om affordance sier at de fysiske miljøet som vi lever i tilbyr ulike handlinger og væremåter. Barnas utemiljø byr på ulike typer lek og barna oppfatter funksjonen til miljøet som en invitasjon til ulike aktiviteter. P1 sier at barnehagens

uteområde ikke byr på de samme mulighetene for risikolek som området utenfor barnehagens uteområde gjør. P2 sier at det kan være ukjente rammer utenfor barnehagens uteområde.

I P2 sin fortelling om ansatte som ikke tør å gå på tur med barnegruppen fordi de kjenner på en frykt for at noe skal skje ser vi jo tydelig den subjektive risikoen. Breivik sier at subjektiv risiko er den risikoen og spenningen som en selv føler og opplever i en situasjon, uavhengig om det foreligger en reel fare eller situasjon (sitert i Osnes, Skaug, Kaarby, 2015, s. 156). P2 sier at den ansatte går på tur med barna til tross for frykten og det kan vitne om at den ansatte er klar over verdiene og fordelene for barna med å gå på tur og derfor gjennomfører aktiviteten. P2 sier at i slike situasjoner så er det styrer som veileder personalet og som jeg ser det er dette en strategi for å unngå at den subjektive risikoen påvirker barnas mulighet for risikolek.

Gibson (sitert i Sandseter, 2010b, s. 34) sier at personer tilbyr på affordance ved inspirerende og/eller begrensende atferd. P2 sier at våre holdninger ikke skal bremse barna men at hun tror at i forbindelse med risikoleken så skjer det. Jeg vil hevde at ved å bremse barnas utfoldelse i risikoleken så kan man samtidig bremse barnas initiativtaking og utfoldelse. Man kan stille seg spørsmål om hvorfor risikoleken er en så utsatt lek i barnehagen og ville det hjulpet om det var mer fokus på dens fordeler for barna enn på selve risikoen i leken? Når det kommer til voksne som er redd for å gå på tur kan dette i verstefall minske barnas mulighet for å gå på tur fordi den voksne unngår aktiviteten eller atferden til den voksne når de er på tur kan begrense barnas muligheter for utfoldelse på turen. Selv om den voksne går på tur til tross for frykten kan det være lurt å gå i dialog med den ansatte om hva som ligger bak og hjelpe den ansatte til å komme nærmere den objektive risikoen. Både P1 og P2 trekker denne subjektive risikoen inn i spørsmålet om hva som ligger bak personer holdninger til risikolek. P2 sier det handler om når blir du redd og P1 nevner egenfrykten. Boyesen (2003, s. 4) sier: «Det har vist seg å være en sammenheng mellom opplevd risiko og hvordan mennesker forholder seg til risiko». P2 nevnte ryggsekken som man har med seg og her ligger jo de opplevelsene man tidligere har hatt med risiko som vil påvirke ens holdninger til risiko og risikoleken i senere tid. P2 sier at hun kommer fra en familie der veldig mye er lov og det er ingen om har bremsset henne mye i hva hun fikk lov til når hun var liten, mens andre kanskje er begrenset veldig mye hele seien i oppveksten og det gjør noe med våre holdninger.

Objektiv risiko er den faren som oppstår når det er en reel fare for at man kan skade seg, uavhengig av ens erfaringsbakgrunn. Dersom et barn gjentatte ganger søker den samme situasjonen vil barnets subjektive opplevelse av risiko nærme seg den objektive. Barn som søker slike situasjoner vil få en mer realistisk oppfatning av risikomomentet enn de barna som ikke søker slike situasjoner (Osnes, et al., 2015, s. 157). Dette gjelder også voksne og P2 sin kommentar om den nyansatte som hun kan se på holdningene til at har arbeidet med risiko og natur kan være et eksempel på noen som har fått en realistisk oppfatning av risikomomenter.

Gjennom sin doktoravhandling fant Sandseter (2010b) ut at risikoleken der barna kan forsvinne var en lek som kun barna opplevde som risikofylt og det fordi barna føler at der er forlatt til seg selv, mens personale observerer de og har tilsyn og kontroll (Sandseter, 2010b). P1 sier at barna får ikke gå seg bort under hennes tilsyn og P2 sier hun har litt problemer med denne leken når de er på tur i skogen fordi hun er redd for å miste et barn. Pedagogene sier at barna ikke får være uten deres tilsyn, men her kan jo barnet ha opplevd spenning fordi det som Sandseter (2010b) sier opplever å være forlatt til seg selv, selv om den voksne har tilsyn og føler hun har kontroll.

Øhman (2012, s. 239) sier at observasjon av barnas lek er et nøkkelverktøy. Dette fordi den kan åpne øynene slik at man ser barnas kompetanse og det kan øke respekten for barn som lærende individer samtidig som det kan gi informasjon om blant annet barnets utvikling, interesser og hvor mye barnet tåler i lek. Videre sier Øhman at dersom en har en altfor passiv tilnærming til leken blir den voksne mer en sikkerhetsvakt som formaner, irettesetter og bryter inn ved konflikter enn å kunne gi den støtten barna trenger for å utvikle seg (Øhman, 2012, s. 240). Begge pedagogene sier at det er viktig å være observant. Jeg tolker det slik at både P1 og P2 har reflektert over den voksnes ansvar i risikoleken og viktigheten av å se barnet og dets kompetanser og interesser da de sier at de ser an barnet i risikoleken.

4.3 Arbeid med risikolek i barnehagen

Her vil jeg se på intervjuobjektene sine svar på hvordan det arbeides med risikolek i barnehagen og om det i barnehagen finnes noen planlagte strategier for håndtering av personalet ulike holdninger til risikolek.

P2 sier: «Jeg tenker at en god del her har nok forholdsvis gode holdninger til risikolek, men jeg tror ikke vi er gode på å legge det inn som en pedagogisk aktivitet». Hun sier at det eneste må være den eldste gruppen som er en del på turer. Dømer på risikolek som hun kommer med her er kanotur, spikking og bruk av primus. Hun sier videre at den eldste og nest eldste gruppa får lov til en god del innenfor klare rammer. P2 sier: «De eksponerer barn for det som på en måte er risikoen for å vise at vi kan gjøre det selv om det er farlig, så lenge dere ikke er borti det så er det ikke farlig». P2 sier hun ikke tror de er gode nok til ha risikolek systematisk og at de kan bli bedre på dette. P1 svarer kort at de ikke arbeider med risikolek som en pedagogisk aktivitet for barna i barnehagen.

I P1 sin barnehage har de ingen fastlagte grenser for risikoleken i forkant av personalet. P2 sier: «Ja på trærne og uteområdet har vi det». P2 sier videre: «I lekestativet har vi sagt at vi skal ikke løfte barna opp på lekestativ de ikke kommer seg opp på selv». I P2 sin barnehage ser de på lek i lekestativet som risikolek og at risikoen er mindre for å falle ned når du har klart å komme deg opp selv. I forhold til lekeslåssing sier P2 at hun vet at det er ulike holdninger til leken og at de avtaler grensene med personalet og barna i forkant og den voksne skal alltid observere leken.

P1 sier de ikke har noen planlagte strategier for å håndtere personalets ulike holdninger til risikolek i motsetning til P2 som sier at det har de. P2 sier: «Det går litt på barnesynet og vi arbeider aktivt inn med at vi har et felles barnesyn i denne barnehagen, men jeg tror ikke vi egentlig har et felles barnesyn når vi kommer til hver enkelt ansatt» P2 sier det er forskjellige holdninger og på grunn av dette har de snakket systematisk om at det er noen ting de skal tillate barna. I P2 sin barnehage er strategien å samtale med personalet og styrer veileder på de tingene som en merker at personalet kanskje er redd for. P2 sier: «Min personlige mening er at man må tørre å eksponere sine egne grenser, og å gjøre det for å se at det kan gå greit. Er det ting du er redd for å gjøre med barna, må du finne en trygg ramme, så skal du gjøre det».

P2 sier at dersom den som er redd får prøvd aktiviteten i trygge rammer og gjerne med en voksen som er motsatt av seg selv så kan man få en positiv opplevelse på at det gikk bra. P2 sier videre: «Men man må snakke om hva det er som gjør at en ikke tillater det».

P1 sier at risikolek aldri har vært et tema på personalmøter eller gruppemøter. P2 sier: «Nei, ikke utenom trærne og folk har tatt opp ting de har kjent de har vært redd for». P2 sier at sikkerhetsrutinene for barnehagen alltid går gjennom i oppstarten av et nytt barnehageår, men de skal i utgangspunktet ikke hemme risikoleken. P2 sier videre at på dette møtet kom en gang diskusjonen om trærne opp og det har blitt bestemt at det er 1 tre som ikke skal klatres i, fordi et tidligere barn fikk en klemskade da barnet satt fast hode mellom stammene i treet. Fordi skaden kunne vært verre får ingen barn klatre i det treet.

På spørsmål om de har opplevd skader/ulykker ved barns risikolek sier P2: «Ja, har opplevd skader når de sykler, de sykler jo av og til kjempefort». Hun sier at hun har hatt en hendelse med en 2 åring som skled på en pute og dunket haken i en lekekasse. Barnet slo opp tennene og måtte på legevakt og legesjekk. Denne hendelsen førte til at foreldrene til barnet ble redd og de måtte innføre et tiltak. Det var språkbarriere og situasjonen ble vanskelig. Det endte med at putene ble fjernet og satt på et annet rom der det ikke var skarpe kanter. P2 sier: «Det satt dypt inne hos meg da jeg i utgangspunktet mener at det ikke skal være et problem, men samtidig tenker jeg på at kanten kan jo være farlig, men da er det mye annet som kan være farlig også». P1 sier: «Nei, ikke noen store skader, bare små vanlige overkommelige småskader der man ikke trenger å ringe foreldre. Det holder med et plaster».

Rasmussen (sitert i Sandseter, 2010a, s. 72) mener at ansatte i barnehagen er restriktive til å tillate barn lek som involverer risiko. Men ut fra nyere forskning kommer det frem at de ansatte generelt er positive til spenning- og risikofylt lek, og at de sjelden griper inn i eller begrenser denne typen lek (Sandseter sitert i Sandseter, 2010a, s. 172). P2 sier at de har ulike holdninger til risikoleken blant personalet i barnehagen og at de snakker systematisk om hva de skal tillate barna. Hun sier at det blir snakket om på personalmøte dersom folk tar det opp. Jeg tenker at da får den som gjerne kjenner på at sin subjektive risiko påvirker barnas muligheter for risikolek tatt dette opp sammen med resten av personalet. I barnehagen til P1

har de ingen strategier for hvordan de skal arbeide med at den subjektive risikoen ikke påvirker barnas mulighet for risikolek, men hun sier at hun opplever at de er ulike holdninger til leken. P1 og P2 sine svar på sine egne og de andre ansattes holdninger til risikolek vil jeg si at stemmer med den nye forskningen at det generelt positiv til risikolek, men jeg får inntrykk av at det hender at ansatte begrenser leken og griper inn.

Sandseter og Sando fant ut i sin studie at barnehager føler et stort press fra fokuset på sikkerhet i barnehagene og at dette fører til restriksjoner for barns forskjellige typer lek. I studien kom det frem at noen barnehager har totalt forbud på klatring, spesielt i trær og at dette er den aktiviteten som blir sett på som en aktivitet som har den største risikoen for at barn kan bli skadet. Resultatene fra studien viser at mange barnehager modifierer eller endre utendørsmiljøet for å forhindre at barn tar risiko i leken (Sandseter & Sando, 2016). P1 og P2 nevner begge ofte klatring under intervjuet og jeg ser at når vi snakker om risikolek er det ofte denne aktiviteten som blir nevnt først. P1 sier at de ikke har trær på barnehagens uteområde og P2 sier at de har ett tre på barnehagens uteområde som det ikke er lov å klatre i, men ingen av barnehagene har forbud på klatring. Hvorfor P1 sin barnehage ikke har trær på uteområde eller klatrestativ til å klatre i vet jeg ikke, men hun sa ingenting om et klatreforbud eller en bevisst modifiering av utendørsmiljøet og hun sier at barna får klatre når de er utenfor barnehagens uteområde.

I Rammeplanen for barnehager 2017 står det at barnehagens samfunnsmandat er: «I samarbeid og forståelse med hjemmet, å ivareta barnas behov for omsorg og lek og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 7). Brevik (2001) sier at samfunnet er i en sterk endring og at en av disse viktige endringene er at barns lek nå foregår i mye større grad innendørs. Dette fører til at barn ikke føler den samme naturlige tilhørigheten til uteområdet som gjør at de kan skape meningsfulle aktiviteter ute og det fører til et økende press på at de voksne skal tilrettelegge utendørsaktiviteter for barn. Samfunnsmandatet er noe alle som arbeider i barnehagen må forholde seg til og risikoleken byr på mye læring og danning hos barna og ved å utelate den eller begrense den uberettiget vil jeg si at man da strider imot samfunnsmandatet. P1 sier de ikke arbeider med risikolek som en pedagogisk aktivitet for barna i barnehagen og P2 sier at hun tror ikke de er gode nok til å ha risikolek systematisk. P2 sier at i deres barnehage skal barnesynet ligge til grunn i personalets

holdning, men at hun tror at når det kommer til den enkelte ansatte så har de nok ulikt barnesyn. Men dette arbeider de med og samtaler med personalet og styrer veileder. Dette vil jeg si at er en bevisst strategi for å unngå at den voksnes subjektive risiko ikke påvirker barnas muligheter for risikolek. De har i bunn lagt barnesynet og P1 utdyper at barnesynet handler om hvordan et barn lærer og på mestring og medvirkning. Aldis (sitert i Sandseter, 2014, s. 20) hevder at leken har en viktig funksjon ved at den setter barn i stand til å mestre risikoen som de vil møte når de blir voksne. I tillegg er det mange andre fordeler med risikoleken og barna lærer mye og har store muligheter for mestring i denne formen for lek. Jeg vil hevde at dersom en skal ha barnesynet i grunn for arbeidet i barnehagen kan man ikke velge bort risikoleken når en vet hvilke fordeler den har for barns utvikling, men som P2 sier så er det slik at når det kommer til hver enkelt ansatt så har nok ikke alle det samme barnesynet. I rammeplanen for barnehager 2017 står det også at barnehagen skal bidra til at alle barn kan oppleve blant annet spenning (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 20) og rammeplanen er en forpliktende ramme for planlegging, gjennomføring og vurdering av barnehagens virksomhet overfor alle ansatte i barnehagen. At de ikke har risikolek inne som en pedagogisk aktivitet vil ikke dermed si at barna ikke har risikolek, men dersom en har det lagt inn som en aktivitet vil en gjerne kunne observere barna og legge opp til barnas interesser bedre. Jeg tenker at for P1 sin barnehage som har lite utfordringen i uteområdet blir det desto viktigere å bevisstgjøre risikoleken og legge til rette for den. Ved at det er lite fokus på arbeidet med risikolek i barnehagen, på personalmøter, lite planlagte strategier og lite fastlagte grenser tror jeg det fører til at de ulike holdningene ikke kommer helt til syne og man får ikke mulighet til å samtale om hva som ligger bak og hvordan man kan arbeide med det for at den voksnes subjektive risiko ikke skal påvirke barns mulighet for risikolek.

I kartleggingen av hendelser og ulykker som har medført skade på barn i norske barnehager som ble utført av Sandseter, Sando, Pareliussen og Egset i 2012 så de at det var en stor variasjon i antallet skader som rapporteres. I prosjektet konkluderte de med at det er få skader i norske barnehager med tanke på hvor mange barn det er som oppholder seg i barnehagen store deler av hverdagen sin. Når de så alle de 4 ulike skadekategoriene under ett så viste resultatene at de forekommer 0,1 skade per barn i norske barnehage per år (Sandseter, Sando, Pareliussen & Egset, 2013, s. 33-34). P1 sier hun bare har opplevd skader/ulykker av grad 1 som er skader som trenger enkel behandling. P2 sier hun har opplevd skader når barna sykler og nevner en tannskade innendørs som trengte legevakt og tannlege. Skaden kan nok

kategoriseres som grad 2. P1 og P2 tegner et nokså likt bilde av ulykker/skader i barnehager som kom frem i kartleggingen, at det skjer relativt få alvorlige skader i barnehagen.

4.4 Oppsummering

Både P1 og P2 har reflekterte holdninger til risikolek og dens fordeler, men jeg opplever det slik at begge to mener at det kunne vært større fokus på risikoleken i barnehagen. Jeg oppfatter det slik at i P1 sin barnehage blir risikoleken lite snakket om og hun sier at de ikke har noen fastlagte grenser for leken blant personalet, ingen strategier for å unngå at den voksne sin subjektive risikovurdering skal påvirke barnas mulighet for risikolek og det blir heller ikke drøftet på personalmøter/gruppemøter. Når en ikke snakker om risikoleken vil jeg hevde at da blir det samtidig lite snakket om den subjektive risikoen og man får lite mulighet til å få frem de ulike holdningene som ligger bak. Barnehagen er som oftest delt opp i baser/avdelinger og ved å ikke samtale om risikoleken/ subjektiv risiko vil jeg påstå at det vil være lite mulighet til å sørge for at alle baser/avdelinger får de samme muligheten til risikolek fordi man ikke har innsyn i hva de ulike pedagogene legger til rette og/eller tillater med sin barnegruppe. P2 sin barnehage ser ut til å ha et bevisst forhold til risikoleken og den subjektive risikoen ved at det er rom for å ta det opp på personalmøter. De har en strategi for å unngå at den voksne sin subjektive risiko vurdering ikke skal påvirke barnas mulighet for risikolek ved at styrer skal veilede personal som kjenner på frykt eller personal som er redd for noe.

5.0 Avslutning og Konklusjon

I forskningsarbeidet mitt har jeg arbeidet med problemstillingen: «Hvordan kan man i barnehagen unngå at den voksne sin subjektive risikovurdering skal påvirke barnas mulighet til risikolek?». Min konklusjon er at det er for lite fokus på risikolek i barnehagene. Jeg opplevde at pedagogene fikk ny innsikt i risikoleken, dens fordeler og den subjektive risikoen gjennom intervjuene og de sa begge to at dette har de ikke hatt nok fokus på i sine barnehager.

Jeg fant ut at det er veldig mye ulike holdninger til risikolek i barnehagene, og at det er få som snakker om de høyt. De ulike holdningene kommer til syne i personalets holdninger og det blir ikke snakket mye om hva som ligger bak og er årsaken til det. Jeg vil påstå at det er lite fokus på å hindre at den subjektive risikoen påvirker barnas muligheter for risikolek og jeg opplever at man tenker at noen tillater det og noen tillater det ikke. P1 sin barnehage har ingen strategier for å unngå det og mens P2 sin barnehage har strategier ved at en veileder, går i dialog om det skulle være noen som opplever utfordringer med risikoleken og at barnesynet skal ligge til grunn vil jeg allikevel påstå at det er alt for lite fokus på risikoleken og da samtidig lite fokus på den enkelte ansatte sine holdninger til risikolek. Ved å ikke ha risikolek på personalmøter og samtale med ansatte som ikke har kunnskap om risikolek og dens fordeler vil jeg påstå at man ikke kan kvalitetssikre at alle barn opplever risikolek og at det ikke blir begrenset av voksnes egen subjektive risiko. Dette fører til at barnas muligheter for risikolek avhenger av hvem som har tilsyn til det og den enkelte personens holdninger til risikolek. Videre tenker jeg at det burde vært sett mer på om risikoleken har for lite fokus i barnehager og hvilke kunnskaper personalet i barnehagen har om risikolek og dens fordeler.

Som svar på min problemstilling vil jeg si at man kan arbeide med å unngå at den voksnes subjektive risiko vurdering ikke påvirker barnas mulighet for risikolek ved å gjøre mer av det som P2 trekker frem om dialog mellom personalet og veiledning av leder/styrer, samtidig vil jeg trekke frem at det er viktig å gi kunnskap til personalet om risikolekens fordeler. Jeg har sett gjennom min forskning at det er lite fokus på risikoleken og ved å trekke den mer opp og frem på møter vil de ulike holdningene komme mer til syne og det vil være enklere å arbeide med å sørge for at den enkelte voksnes subjektive risiko ikke setter grenser for barns risikolek ved å ha mer fokus på den. De måtene jeg har forstått at det arbeides på er ved å bruke kommunikasjon og veiledning som i P2 sin barnehage. Kommunikasjon mellom ansatte for å frem synspunkter på risikoleken og årsaker til at man handler som man gjør og veiledning av personale som kjenner på en subjektiv risiko som kan føre til begrensninger for barna.

Etter å ha gjennomført intervjuene, fått litt mer innsikt i hvordan noen barnehager arbeider med risikolek og skrevet denne bacheloroppgaven har jeg fått øynene opp for hvor viktig risikoleken er for barns utvikling og når jeg kommer ut i jobb som pedagog ønsker jeg å ha mer fokus på risikoleken. Jeg ønsker at den skal være et tema på personalmøter, at man kan samtale om dens fordeler og hva som eventuelt gjør at man nøler med å tillate de enkelte formene for risikolek. Jeg mener at det i barnehagen bør være forståelse for at man har en

subjektiv risiko, men at det bør arbejdes med at den skal nærme sig den objektive risikoen og samtidig bør man ha klarlagte strategier for hvordan man unngår at den subjektive risikoen ikke skal påvirke barnas muligheter for risikolek.

6.0 Litteraturliste

- Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Boyesen, M. (2003). *Risikopersepsjon. En innføring i fagfeltet*. Direktoratet for sivilt beredskap. Oslo: E-dokument. Hentet fra docplayer.me/1365887-Risikopersepsjon-en-innforing-i-fagfeltet.html
- Breivik, G. (2001). *Sug i magen og livskvalitet*. Oslo: Tiden Norsk Forlag
- Christoffersen, L., & Johannessen, A. (2012) *Forskningsmetode for lærerutdanningen*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr. (1996). *Forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr*. Hentet 01. November 2017 fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1996-07-19-703?q=forskrift%20om%20leke>
- Løkken, G., Søbstad, F. (2011). Andre metoder i barnehagestudier. I G. Løkken & F. Søbstad. *Observasjon og Intervju i barnehagen* (3. utg., s.137-144). Oslo: Universitetsforlaget.
- Osnes, H., Skaug, H. N., Kaarby, K. M. E. (2015). *Kropp, bevegelse og helse i barnehagen* (2.utg.). Oslo: Universitetsforlaget. (Kroppslig lek, s. 145-165).
- Postholm, M. B., Jacobsen, D. I. (2016). *Læreren med forskerblikk. Innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter*. Oslo: Cappelen Damm
- Sandseter, E. B. H. (2010a). Spenningsfylt aktivitet i barnehagens uteområde – å balansere mellom trygghet og risiko. I B. U. Wilhelmsen & A. Holte (Red.). *Måltider og fysisk aktivitet i barnehagen–barnehagen som arena for folkehelsearbeid* (s.163-174). Oslo: Universitetsforlaget.
- Sandseter, E. B. H. (2010b). *Scaryfunny: A Qualitativ Study of Risky Play Among Preschool Children*. (Doktoravhandling). Norges Teknisk- Naturvitenskapelig Universitet (NTNU), Trondheim. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/270413>
- Sandseter, E. B. H. (2013). Det opplevelses- og spenningssøkende barnet. I E. B. H. Sandseter, T. L. Hagen, & T. Moser (Red.), *Kroppslighet i barnehagen: Pedagogisk arbeid med kropp bevegelse og helse* (2.utg., s.53-62). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Sandseter, E. B. H. (2014). Boblende glede og sug i magen: Risikofylt lek i barnehagen. I E. B. H Sandseter, & Jensen, O. J. (Red.), *Vilt og farlig- om barns og unges bevegelseslek* (s. 13-25). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

- Sandseter, E. B. H., Sando, O. J. (2016). *We don't allow children to climb trees*. Hentet fra <http://www.journalofplay.org/sites/www.journalofplay.org/files/pdf-articles/8-2-article-we-dont-allow-children-to-climb-trees.pdf>
- Sandseter, E. B. H., Sando, O. J., Pareliussen, I., Egset, C. K. (2013). *Kartlegging av hendelser og ulykker som medfører skade på barn i barnehagen*. (Undersøkelse). Hentet fra <https://www.udir.no/>
- Sundsdal, E., Øksnes, M. (2017). Om å verdsette barns lek. I M. Øksnes, T. H, Rasmussen (Red.), *Lek* (s. 50-66). Oslo: Cappelen Damm AS
- Sørensen, H. V. (2017). Hva foregår der på børnehavens legeplads? I M. Øksnes, T. H, Rasmussen (Red.), *Lek* (s. 88-106). Oslo: Cappelen Damm AS
- Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver*. Hentet fra <https://www.udir.no/rammeplan>
- Øhman, M. (2012) Lærerens rolle i barns lek. I M. Øhman. *Det viktigste er å få leke* (s. 239-245). Oslo: Pedagogisk forum
- Wolf, K, D. (2014). *Små barns lek og samspill i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Vedlegg

Vedlegg 1: Forespørsel om deltagelse i bacheloroppgave

Jeg er 3 års barnehagelærerstudent ved Høgskulen på Vestlandet, campus Stord. For tiden holder jeg på å skrive min bacheloroppgave. Min problemstilling i oppgaven er: *"Hvordan kan man i barnehagen unngå at den voksnes subjektive risikovurdering skal påvirke barnas mulighet til risikolek?"*»

Denne oppgaven handler om risikolek for barn og barns risikolek i barnehagen. Jeg skal se på den voksnes subjektive risiko og hvordan den kan påvirke barns muligheter for risikolek. For å samle data til oppgaven har jeg valgt å bruke kvalitativ metode og skal bruke strukturert intervju der jeg ønsker å bruke lydopptaker til å ta opp intervjuet. Du vil få spørsmålene til intervjuet i forkant slik at du kan forberede deg dersom du ønsker det. Intervjuet vil ta maks en time og vil foregå når det passer for deg.

Det er frivillig å delta i dette forskningsintervjuet og du kan trekke deg ut av intervjuet når som helst uten å oppgi noen grunn for det. Alle dataene du har gitt vil bli slettet dersom du trekker deg. Dersom du blir med under hele intervjuet vil alle dataene som blir samlet anonymisert og bli konfidensielt slik at du som person eller barnehage ikke kan gjenkjennes i oppgaven. Lydopptaket blir slettet når oppgaven er ferdig.

Jeg samtykker til at mitt intervju kan brukes i bacheloroppgaven:

Dato:..... Signatur.....

Takk for at du tok deg tid til å delta på intervjuet og i min forskning.

Vedlegg 2: Intervjuguide

Problemstilling:

«Hvordan kan man i barnehagen unngå at den voksnes subjektive risikovurdering skal påvirke barnas mulighet til risikolek?»

1. Hvor lenge har du arbeidet som pedagogisk leder?
2. Er det noen faglige retninger innenfor barnehagefeltet du har en spesiell interesse for?
3. Har du en fordypning innen utdanningen din?
4. Hva legger du i ordet risikolek?
5. Hva er dine holdninger til risikolek? Har du ulike holdninger til de 6 ulike formene for risikolek som er: (1) lek med stor høyde, (2) lek med stor fart, (3) lek med farlige redskaper, (4) lek nær farlige element, (5) lek som innebærer kamp og (6) lek der barna kan gå seg bort ?
6. Ser du noen fordeler med risikoleken?
7. Hvordan arbeider dere med risikolek som en pedagogisk aktivitet for barna i barnehagen?
8. Opplever du at de finnes ulike holdninger til risikolek? Har du eksempler på ulike holdninger til risikoleken? Hvordan de kommer til syne.
9. Hva tror du ligger bak de ulike holdningene til risikolek?
10. Har du ulike holdninger til risikolek i barnehagens uteområde kontra når dere er på tur utenfor barnehagens uteområde?

11. Tror du det er noen forskjell på pedagogisk leder og pedagogisk medarbeider sine holdninger til risikolek?
12. Har dere fastlagt grenser for risikoleken i forkant blant personalet?
13. Har dere noen planlagte strategier for å håndtere personalets ulike holdninger til risikolek?
14. Har dere noen planlagte strategier for å sørge for at den voksnes subjektive risikovurdering ikke skal påvirke barnas mulighet for risikolek?
15. Har risikolek vært tema på personalmøter/gruppemøter?
16. Har du opplevd noen skader/ulykker ved barns risikolek? Utdyp